

การเขียนตำราและหนังสือเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการ

Writing Textbooks and Academic Books for Promoting Academic Positions

บุญทิพย์ สิริธรงค์ศรี¹

Boontip Siritarungsri¹

¹สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹School of Nursing, Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding author: Boontip Siritarungsri; Email: boontip.sir@stou.ac.th; boontip@gmail.com

Received: June 11, 2020 Revised: July 27, 2020 Accepted: July 27, 2020

บทคัดย่อ

ตำราและหนังสือ ถือเป็นมรดกทางวิชาการที่มีคุณค่า สะท้อนมโนทัศน์ของผู้เขียนในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ และยังใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ ตำราและหนังสือมีความแตกต่างกันบ้างในเนื้อหาที่นำเสนอและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ประโยชน์ ผู้เขียนจึงต้องตัดสินใจว่าจะเขียนตำราหรือหนังสือเพื่อใช้ขอผลงานทางวิชาการ ซึ่งเริ่มจากการทบทวนตนเองว่ามีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียนเพียงพอหรือไม่ โดยวิเคราะห์สิ่งที่มีอยู่และที่ต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม กลุ่มเป้าหมายที่จะอ่านเป็นใคร ที่สำคัญจะเขียนอย่างไรที่ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและอยากศึกษาค้นคว้าต่อไป อย่างไรก็ตาม การเขียนตำราและหนังสือเพื่อใช้ขอผลงานวิชาการ จำเป็นต้องนำเสนอในเชิงวิชาการทั้งเนื้อหาสาระ ภาษาเขียนและรูปแบบการเขียน โดยอาศัยศิลปะการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้อ่านเสมือนกับนั่งเรียนรู้อยู่กับผู้เขียน จึงถือเป็นความท้าทายผู้เขียนในการเขียนตำราหรือหนังสือให้มีคุณสมบัติดังกล่าวและขอตำแหน่งทางวิชาการได้

คำสำคัญ: การเขียนทางวิชาการ; ตำรา; หนังสือ; ผลงานทางวิชาการ

Writing Textbooks and Academic Books for Promoting Academic Positions

Boontip Siritarungsri¹

¹School of Nursing, Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding author: Boontip Siritarungsri; Email: boontip.sir@stou.ac.th; boontip@gmail.com

Received: June 11, 2020 Revised: July 27, 2020 Accepted: July 27, 2020

Abstract

Having been used as evidence-based, textbooks or academic books are considered valuable academic achievements that reflect the authors' resourceful concepts on their resourceful knowledge and experiences. There are some differences between textbooks and academic books, in terms of contents presentation and target groups of benefits. The authors need to make decision which one; textbooks or academic books they would like to submit for promoting their academic positions. Startlingly, the authors review their knowledge or experiences related to the books' titles that they would like to write if they have enough resources to write it now, how much they had and how much they need to search more, as well as determine the target readers. Lastly, the important thing is how to write to enhance readers' new knowledge and experiences, self-learning, and having inquiry mind leading towards continuous study. However, writing textbooks and books for promoting academic positions, the authors are recommended to keep writing contents, style, and format in the academic way by using art in transfer body of knowledge to target readers as if they are sitting behind the authors. This is truly a challenge approach for the authors to produce qualified textbooks or academic books and to promote academic positions.

Keywords: academic writing; textbooks; academic books; academic positions

ความเป็นมาและความสำคัญ

การเขียนทางวิชาการในแต่ละศาสตร์อาจมีลีลาการนำเสนอที่แตกต่างกัน อาทิ งานเขียนทางสังคมศาสตร์มีการเรียงร้อยถ้อยคำ ความสละสลวยของเนื้อหาและภาษาที่ถ่ายทอด ในขณะที่งานเขียนด้านวิทยาศาสตร์เน้นกระบวนการพิสูจน์ ความมีเหตุมีผลและผลลัพธ์ที่ปรากฏ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นงานเขียนในศาสตร์แขนงใด ต่างต้องมีหลักการ ขั้นตอน เทคนิค วิธีการและศิลปะในการเขียน ซึ่งต้องผ่านกระบวนการคิด การออกแบบ และการถ่ายทอดผ่านสื่อ ซึ่งอาจเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ การเขียนตำราหรือหนังสือที่มีคุณภาพในระดับอุดมศึกษาและใช้ขอตำแหน่งทางวิชาการ ผู้เขียนต้องปฏิบัติตามแนวทางของประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ ซึ่งตามประกาศ ก.พ.อ. ปี พ.ศ. 2560 และ พ.ศ. 2563 ผู้เขียนสามารถใช้ตำราหรือหนังสือเพื่อเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการได้ทุกระดับ

ตำราและหนังสือ เป็นสื่อที่สะท้อนถึงภูมิรัฐภูมิปัญญาของผู้เขียน รวมทั้งช่วยบ่งบอกถึงพัฒนาการและคุณค่าของศาสตร์นั้น ๆ ในแต่ละยุคสมัย สำหรับผู้เขียนเป็นครูพยาบาล ผลงานวิชาการที่เขียนส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับความเจ็บป่วย การดูแลสุขภาพ หรือเกี่ยวข้องกับการศึกษาพยาบาล เป็นงานเขียนที่ผสมผสานทั้งด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ งานเขียนตำราหรือหนังสือทางการพยาบาลที่ดีจะต้องมีการถ่ายทอดเนื้อหาในเชิงวิทยาศาสตร์ที่เป็นเหตุเป็นผล มีข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุน และงานวิจัยอย่างรอบด้าน มีกรณีศึกษาหรือตัวอย่างที่ช่วยทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ มีความคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ เกิดเป็นความรู้ใหม่หรือความรู้ต่อยอดได้ ตำราหรือหนังสือนั้นจึงช่วยส่งผลต่อการพัฒนาภูมิปัญญาของผู้อ่าน และพัฒนาคุณภาพของงานในวิชาชีพ รวมทั้งใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ทางวิชาการต่อไป ซึ่งการนำเสนอครั้งนี้ ผู้เขียนขอถ่ายทอดประสบการณ์ตรงในด้านการเขียนงานทางวิชาการที่ได้เรียนรู้ระหว่างทำงาน ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตลอดระยะเวลา 35 ปี รวมทั้งเป็นวิทยากรการแต่งตำราหรือหนังสือให้คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามากกว่า 15 ปี โดยเสนอหลักการ ขั้นตอน เทคนิค วิธีการและศิลปะการเขียนตำราและหนังสือ ที่สามารถนำไปประยุกต์ได้กับงานเขียนทางวิชาการทุกประเภท

ความหมายของตำราหรือหนังสือเพื่อใช้ขอผลงานวิชาการ

ผู้เขียนที่ประสงค์จะเขียนตำราหรือหนังสือเพื่อขอตำแหน่งทางวิชาการ จำเป็นต้องรู้และเข้าใจความหมายของตำราหรือหนังสือ ตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2560 หรือ พ.ศ. 2563 ดังนี้

ความหมายของตำรา (Textbooks) หมายถึง งานวิชาการที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนทั้งวิชาหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชา ซึ่งเกิดจากการนำข้อค้นพบจากทฤษฎี จากงานวิจัยของผู้ขอ หรือความรู้ที่ได้จากการค้นคว้าศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์รวบรวม และเรียบเรียง โดยมีมีโนทัศน์ที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็นแกนกลาง ซึ่งสัมพันธ์กับมีโนทัศน์ย่อยอื่นอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพ สัมพันธภาพและสารัตถภาพตามหลักการเขียนที่ดี ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ และให้ความรู้ใหม่อันเป็นความรู้สำคัญที่มีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อวงการวิชาการนั้น ๆ เนื้อหาสาระของตำราต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้ขอยื่นเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการ ทั้งนี้ ผู้ขอตำแหน่งจะต้องระบุวิชาที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรที่ใช้ตำราเล่มที่เสนอขอ ตำแหน่งทางวิชาการด้วย ผลงานทางวิชาการที่เป็น “ตำรา” นี้ อาจได้รับการพัฒนาขึ้นจากเอกสารคำสอนจนถึงระดับที่มีความสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งผู้อ่านอาจเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เรียนในวิชานั้น แต่สามารถอ่านและทำความเข้าใจในสาระของตำรานั้นด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องเข้าศึกษาในวิชานั้น หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอนไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นตำราไม่ได้ เว้นแต่จะมีการพัฒนาจนเห็นได้ชัดว่าเป็นตำรา

ความหมายของหนังสือ (Academic books) หมายถึง งานวิชาการที่เกิดจากการค้นคว้าศึกษาความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรอบด้านและลึกซึ้ง มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยมีโนทัศน์

หลักที่เป็นแกนกลางและมนต์ขลังที่สัมพันธ์กัน มีความละเอียดลึกซึ้ง ใช้ภาษาที่เป็นมาตรฐานทางวิชาการ ให้ทัศนะของผู้เขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิดและสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการให้แก่สาขาวิชานั้น ๆ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เนื้อหาของหนังสือไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักสูตรหรือของวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร และไม่จำเป็นต้องนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในวิชาใดวิชาหนึ่ง เนื้อหาสาระของหนังสือต้องมีความทันสมัยเมื่อพิจารณาถึงวันที่ผู้เขียนเสนอขอ กำหนดตำแหน่งทางวิชาการ หากผลงานทางวิชาการที่เคยเสนอเป็นเอกสารประกอบการสอนหรือเอกสารคำสอน ไปแล้ว จะนำมาเสนอเป็นหนังสือไม่ได้

จากความหมายของตำราและหนังสือ แสดงให้เห็นถึงการขยายขอบเขตของสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบตำราและหนังสือ ซึ่งต่างมีความแตกต่างกันตามกลุ่มเป้าหมายผู้อ่าน กล่าวคือ ตำราใช้สำหรับการเรียนการสอน ดังนั้น เนื้อหาที่นำเสนอจะมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงกับรายวิชาหรือชุดวิชาที่ศึกษา โดยผู้เขียนอาจขยายความรู้หรือเพิ่มเติมเนื้อหาที่สอนให้มีความลุ่มลึกขึ้น และให้ผู้เรียนใช้ประกอบการเรียนในรายวิชาหรือชุดวิชา ผู้เขียนตำราควรเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ตรงในการสอนหรือทำวิจัยในเนื้อหาสาระที่เขียน และศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมตามคำจำกัดความของตำรา ในขณะที่การเขียนหนังสือจะไม่ได้มุ่งใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาใด แต่อาจแนะนำให้ใช้ประกอบการเรียนการสอนได้หากเป็นประโยชน์ ผู้เขียนหนังสือควรเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในเรื่องที่เขียนอย่างลุ่มลึกและยาวนาน สามารถแสดงทัศนะผ่านงานเขียนที่สร้างเสริมปัญญาความคิด และความแข็งแกร่งทางวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ ผู้เขียนหนังสือควรนำเสนอเนื้อหาจากประสบการณ์ตรงของตนที่สั่งสมมานานไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 - 70 ของเนื้อหาทั้งหมด

เมื่อเขียนเสร็จทั้งตำราและหนังสือ ต้องผ่านการอ่านของผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์หรือเนื้อหาสาระที่เขียนนั้น ๆ (Peer review) จึงจะใช้ขอตำแหน่งทางวิชาการได้ตามเกณฑ์ และหากเป็นตำราควรให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้ทดลองอ่านและนำมาปรับปรุง จะช่วยให้ตำรานั้น ๆ มีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น ในกรณีที่เป็นหนังสือควรมีการเผยแพร่มาแล้วไม่น้อยกว่า 4 เดือน และหากเป็นตำราควรมีการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนมาแล้ว 1 ภาคการศึกษา จึงจะนำมาเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการได้ ทั้งนี้ให้ยึดตามคำจำกัดความของการเผยแพร่ในเอกสารแนบท้ายประกาศ ก.พ.อ. พ.ศ. 2560 หรือ พ.ศ. 2563

หลักการและขั้นตอนการเขียนตำราหรือหนังสือ

หลักการการเขียนตำราหรือหนังสือ¹ จำเป็นต้องคำนึงหลักการ 4 ประการ ดังนี้

1. The purpose: why are you writing? ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าจะเขียนตำรา หรือ หนังสือ เรื่องอะไร
2. The audience: who are you writing for? ต้องรู้ว่าเขียนขึ้นเพื่อใคร หรือใครเป็นผู้อ่าน เพราะเป้าหมายแต่ละกลุ่ม การนำเสนอเนื้อหาและลีลาการเขียนจะแตกต่างกัน
3. The types of writing: how would you describe the writing? เขียนอย่างไรดี ผู้อ่านจึงจะเข้าใจและบรรลุวัตถุประสงค์ หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ โดยเฉพาะการเขียนตำรา
4. The academic ethics: how would you do write without plagiarism? มีจริยธรรมในการเขียน เคารพผู้เขียนอื่น ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ และไม่โจรกรรมทางวิชาการ

ขั้นตอนการเขียนตำราหรือหนังสือ

เมื่อตัดสินใจว่าจะเขียนตำราหรือหนังสือ ต้องคำนึงถึงหลักการดังกล่าว และกระบวนการ ตลอดจนเทคนิคและวิธีการเขียน เพื่อให้ได้ตำราหรือหนังสือที่มีคุณภาพและมีชีวิตชีวา และสามารถนำไปขอผลงานทางวิชาการได้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน²⁻⁴ 1) การเลือกหัวข้อเรื่อง 2) การระดมความคิดจากความรู้ที่มีอยู่ในเรื่องที่จะเขียน และจะต้องหาเพิ่มเติม 3) การวางโครงร่างของตำราหรือหนังสือ และจัดกลุ่มให้เหมาะสม หากงานเขียนคนเดียวอาจหาผู้เชี่ยวชาญช่วยพิจารณาโครงร่างของตำรา และ 4) การลงมือเขียน แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกหัวข้อเรื่อง (Select a title or topic that you are writing about) การเลือกหัวข้อเรื่องนับเป็นเรื่องสำคัญ สิ่งที่ควรคำนึงถึงประการแรก คือ ความรู้และประสบการณ์ของผู้เขียน และเรื่องที่จะเขียนควรเป็นสิ่งที่อยู่ในความสนใจของผู้อ่านซึ่งถือเป็นการตลาด ควรหลีกเลี่ยงการเขียนซ้ำกับเรื่องที่มีอยู่แล้วในท้องตลาด อย่างไรก็ตาม หากจะเขียนในเรื่องที่มีแล้วในท้องตลาด ผู้เขียนต้องคำนึงว่ามีข้อมูลหรือวิธีการนำเสนออะไรที่เด่นกว่า หรือแปลกกว่า หรือเป็นปัจจุบันกว่า บางกรณีการตั้งชื่อเรื่องสามารถปรับตกแต่งภายหลังเมื่อเขียนแล้วเสร็จ เพื่อให้สอดคล้องหรือครอบคลุมประเด็นและเนื้อหาที่เขียน สำหรับการตั้งชื่อเรื่องควรดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน การตั้งชื่อเรื่องอาจเป็นประโยคบอกเล่าหรือเป็นคำถาม ก็ได้

2. การระดมสมอง (Brain storming) การระดมสมองเป็นการระดมความคิด และความรู้ที่เป็นประเด็นของเรื่องที่จะเขียน และสื่อสารเป็นตัวอักษรโดยอาจทำเค้าโครงเรื่องเป็นรูปต้นไม้แตกกิ่งก้านสาขา หรือเป็นแบบดาวกระจายล้อมจันทร์โดยวางประเด็นหัวเรื่องที่จะเขียนไว้ตรงกลาง และวางประเด็นรองที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับชื่อเรื่องที่จะเขียนไว้วงถัดมา จากนั้นแตกประเด็นรองเป็นประเด็นย่อย ๆ ตามลำดับ เป็นต้น

3. การวางโครงสร้างของตำรา (Organising and shaping) ภายหลังจากระดมความคิดและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่องตำราที่จะเขียนแล้ว ผู้เขียนกำหนดมโนทัศน์แกนกลางซึ่งปรากฏเป็นสาระเนื้อหาในบทที่ 1 ที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงไปยังบทอื่น ๆ ซึ่งเป็นมโนทัศน์ย่อยอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพและสัมพันธ์ภาพ โดยทั่วไปอาจแบ่งเป็น 5-10 บท ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของการนำเสนอ โดยแต่ละบทควรมีเนื้อหาจำนวนหน้าใกล้เคียงกัน ภายใต้อาณาเขตเนื้อหาแต่ละบท แบ่งเป็นเรื่องหลักและเรื่องย่อย ที่มีความเชื่อมโยงกัน และบทสุดท้ายควรเป็นบทสรุปภาพรวม มีการลงความเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะของผู้เขียนต่อเรื่องที่เขียน ดังตัวอย่างรูปแบบการเขียนเค้าโครงเรื่อง

บทที่ 1.

1.1.....

1.1.1.....

1.1.2.....

1.2.....

1.2.1.....

1.2.2.....

บทที่ 2.

2.1.....

2.1.1.....

2.1.2.....

4. การลงมือเขียน (Writing)

4.1 ส่วนประกอบในการเขียน

การเขียนตำราหรือหนังสือ หลักการเขียนทั่วไปทั้งเล่มหรือแต่ละบทหรือแต่ละเรื่องย่อย ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ บทนำ (Introduction) เนื้อหาสาระ (Main body) และสรุป (Conclusion)

4.1.1 Introduction: what are the book going to be about? การเขียนบทนำ เป็นการแสดงให้เห็นว่าหนังสือที่เขียนกำลังจะเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร ประเด็นการเขียนจะเลือกมาจากคำสำคัญ (key words) ของชื่อเรื่องตำราหรือหนังสือที่เขียน

4.1.2 Main body: what are the themes that you are developing to support your argument? การเขียนรายละเอียดของแต่ละประเด็นจำเป็นต้องพัฒนาการเขียนในลักษณะของอาร์กิวเมนต์ (argument) ซึ่งจะอธิบายต่อไป

4.1.3 Conclusion: what are the consequences of what you have written? การสรุปเนื้อหาสาระสุดท้ายของเรื่อง เขียนขึ้นเพื่อต้องการบอกผู้อ่านว่าได้เขียนอะไรไว้บ้าง และอาจเน้นประเด็นที่เขียน หรืออาจเป็นการส่งประเด็นท้ายที่ประสงค์จะฝากให้ผู้อ่านให้คิดต่อไป อย่างไรก็ตามการสรุปจะต้องไม่เป็นการสร้างประเด็นการเขียนขึ้นมาใหม่ เพราะจะทำให้การจบประเด็นไม่สมบูรณ์ได้

4.2 การเขียนเนื้อหาในแต่ละย่อหน้าหรือแต่ละบท

การเขียนย่อหน้าเนื้อหาในแต่ละหน้าอาจมีหลายประเด็นหลัก โดยทั่วไปในหนึ่งหน้า อาจมีอย่างน้อย 2 ถึง 3 ประเด็นหรือ topic โดยแบ่งประเด็นละย่อหน้า เพื่อจะทำให้ผู้อ่านตามประเด็นที่ต้องการเสนอได้เป็นระยะๆ เชื่อมโยงกัน และการย่อหน้ายังช่วยให้ผู้อ่านได้พักสายตาขณะอ่านในแต่ละหน้า โดยแต่ละประเด็นหรือย่อหน้าที่นำเสนอมีองค์ประกอบ ดังนี้

4.2.1 Topic sentence เป็นประโยคสำคัญของย่อหน้าที่จะบอกผู้เขียนถึงประเด็นหลักของย่อหน้า ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ประโยคแรก

4.2.2 Supporting sentence เป็นประโยคสนับสนุนของข้อความในประโยคแรก

4.2.3 Present as argument เป็นการนำเสนอการเขียนแบบ argument ซึ่งเป็นการเขียนที่มีลักษณะ ดังนี้

1) การนำเสนอมีความชัดเจนและเชื่อมโยงกับประโยคถัดมา (coherent with its parts clearly connected to each other)

2) นำเสนอเนื้อหาของสถานการณ์และกรณีศึกษา ทั้งสองด้าน (present both sides of a case or situation)

3) เป็นการเขียนแบบตรรกวิทยา (as logically connected writing) ที่มีความเป็นเหตุเป็นผล และเชื่อมโยงกัน

4) เป็นการเขียนชิ้นงานที่สนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์หรือมีเหตุมีผล (as a thesis with supporting evidence and reasons)

4.2.4 A mini conclusion or summary มีการสรุป ซึ่งเป็นลักษณะของการบอกผู้อ่านว่าเขียนอะไรมา ประเด็นสำคัญอยู่ตรงไหน และมีข้อเสนอแนะต่ออย่างไร ซึ่งเป็นลักษณะของการสรุปแบบ conclusion แต่การสรุปต้องไม่เป็นการขึ้นประเด็นใหม่

4.2.5 Referral sentence มีการส่งต่อประโยคท้ายของย่อหน้าไปสู่ย่อหน้าต่อไป จะช่วยให้การนำเสนอเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกัน และยังเป็นการเรียงร้อยภาษาให้มีความสละสลวย

โดยสรุป การเขียนตำราหรือหนังสือ เริ่มจากกระบวนการคิดตั้งแต่ชื่อเรื่องที่จะเขียน จากนั้นต้องสร้างเค้าโครงเรื่องที่แสดงโมทัศน์หลักของผู้เขียนในบทที่ 1 และมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันย่อหน้าในบทต่อๆ ไป ต่อด้วยการลงมือเขียนตามเค้าโครงเรื่อง โดยผู้เขียนต้องมีองค์ความรู้ทั้งที่เป็นความรู้สั่งสมจากประสบการณ์หรือที่เรียกว่าความรู้ที่ฝังลึกในตัวผู้เขียน (Tacit knowledge) และความรู้ในเชิงทฤษฎีหรือความรู้ที่เปิดเผยแล้ว (Explicit knowledge) ซึ่งเป็นความรู้เชิงประจักษ์ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี หลักการ หรือผลงานวิจัย ที่ได้รับการพิสูจน์และเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ในการนำเสนอเนื้อหาของตำราหรือหนังสือที่แสดงถึงความเป็นมืออาชีพของผู้เขียนเพื่อให้ความสละสลวยของภาษา จำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านภาษาและการเป็นบรรณาธิการ มีการตรวจสอบด้วยตนเองเบื้องต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มคุณค่าของบทความหรือตำรา อีกทั้งยังแสดงถึงเอกลักษณ์ทางภาษาของผู้เขียน ลีลาการนำเสนอ ซึ่งสะท้อนถึงวิถีคิดและภูมิปัญญาของผู้เขียน แน่นนอนหากดำเนินการเช่นนี้ ตำราหรือหนังสือที่เขียนขึ้นในแต่ละคนย่อมแตกต่างจากผู้อื่นเขียน ทั้งๆ ที่เรื่องที่เขียนอาจคล้ายคลึงกัน

เทคนิค วิธีการและศิลปะเขียนตำราหรือหนังสือ

เทคนิค วิธีการและศิลปะการเขียนตำราหรือหนังสือเพื่อขอผลงานทางวิชาการ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ต่างกันตรงการนำเสนอเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายผู้อ่านตั้งที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งผู้เขียนหลายคนอาจมีความสามารถในการพูด วิเคราะห์วิจารณ์ได้ดี แต่เมื่อถึงเวลาเขียนกลับเขียนได้ยาก ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สามารถใช้วิธีการพูด ลงเทปบันทึกเสียงและถอดข้อความ จากนั้นให้อ่านและตกแต่งเรียบเรียงให้เป็นภาษาเชิงวิชาการตามหลักการเขียน และขั้นตอนการเขียนที่กล่าวมา โดยมีเทคนิค วิธีการและศิลปะการเขียน เริ่มจากกระบวนการคิดและการลงมือเขียน ตามเค้าโครงตำราหรือหนังสือที่กำหนดไว้ เทคนิค วิธีการและศิลปะการเขียนประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) เริ่มเขียนทันทีเมื่อมีข้อมูล 2) การใช้คำเชื่อมในการเขียน 3) เลือกรูปแบบการเขียนที่เหมาะสม และ 4) การป้องกันปัญหาทางจริยธรรมในการเขียน ดังนี้

1. เริ่มเขียนทันทีเมื่อมีข้อมูล โดยเขียนภายใต้หัวข้อของเค้าโครงเรื่องที่วางไว้ ซึ่งสามารถปรับได้เมื่อลงมือเขียนหรือเมื่อมีการค้นคว้าเพิ่มเติมและพบข้อมูลที่แตกต่างไป การเขียนไม่จำเป็นต้องเขียนเรียงบทตามเค้าโครงที่กำหนดไว้เพราะอาจทำให้เสียโอกาสในการเขียนบทที่มีความสนใจหรือมีเนื้อหาพร้อมที่จะเขียน ถึงแม้ว่าการเขียนอาจเป็นการยากสำหรับผู้เริ่มต้น แต่เมื่อเริ่มด้วยหลักการ เทคนิค วิธีการที่ถูกต้องแต่แรก การเขียนจะกลายเป็นเรื่องไม่ยาก ความยากอาจกลายเป็นเรื่องของการบริหารจัดการหรือการแบ่งเวลาในการเขียนอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ⁵⁻⁶

1.1 เขียนด้วยภาษาของตน (Writing dawn in your own words) การเขียนด้วยภาษาของตน (Own words) เป็นการแสดงภูมิรู้และความเป็นเอกลักษณ์ทางภาษาของตน ซึ่งส่วนใหญ่แต่ละคนมีความแตกต่างกัน

1.2 อะไรที่รู้แล้วในตำราที่จะเขียน (What do you already know about the matter of the book?) เป็นการเขียนจากประสบการณ์และความรู้ที่ตนมีอยู่ โดยยังมีต้องคำนึงถึงความสละสลวยของภาษา บางคนอาจใช้วิธีการถอดเทปที่ตนบรรยายและปรับเป็นงานเขียนก็ได้

1.3 อะไรที่ต้องรู้เพิ่มขึ้น เพื่อให้ทำตำราที่มีความสมบูรณ์ (What do you need to know to help you complete the book?) เมื่อลงมือเขียนแล้ว จะเริ่มรู้ว่าส่วนใดที่เราไม่รู้ จะต้องแสวงหา เพื่อให้ทำตำราที่มีความสมบูรณ์ ซึ่งเนื้อหาที่หามาเพิ่มจะเป็นทั้งจากตำราอื่น ๆ จากงานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งยุคนี้สามารถหาได้จากฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้ง่ายและสะดวก

1.4 คิดว่าตำราที่เขียนมีความแตกต่างหรือมีความคล้ายกับตำราอื่น ๆ อย่างไรบ้าง (How do you think this book differ from or is similar to others book?) เมื่องานเขียนที่มีกระดุมสมองใหม่ กำหนดโครงเรื่องใหม่ กาลเวลาใหม่ย่อมมีข้อมูลและผลงานวิจัยใหม่ ที่สำคัญการเขียนด้วยภาษาและจินตนาการ ของแต่ละคนมักมีความแตกต่างกัน เนื้อหาย่อมแตกต่างจากตำราที่ผ่านมา ถึงแม้จะเป็นเรื่องคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามก่อนลงมือเขียนเรื่องใดก็ต้องตรวจสอบก่อนว่าสิ่งที่เขียน มีใครเขียนมาบ้างแล้ว และมีส่วนใดที่ขาด จำเป็นต้องขยายความเพิ่มเติมหรือให้ความกระจ่างเพิ่มเติม สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้งานเขียนใหม่แตกต่างจากงานเขียนที่มีอยู่แล้วและมีคุณภาพ

1.5 มีวิธีการเลือกเอกสารอย่างไรในการอ่านเพื่อให้ตำราหรือหนังสือมีความสมบูรณ์ (How do you going to choose your reading materials?) การทบทวนวรรณกรรมที่เป็นต้นฉบับ (original paper) และทันสมัย หรืองานวิจัยจากฐานข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและนานาชาติ จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้มากกว่า

2. การใช้คำเชื่อมในการเขียน (conjunction) มีความสำคัญมากในการพัฒนาทักษะการเขียน รวมทั้งการอ่าน การใช้คำเชื่อมสามารถเลือกใช้ในการเขียนรายงานวิทยานิพนธ์ โดยเฉพาะการเขียนวรรณกรรม และการอภิปรายผล วัตถุประสงค์และวิธีการเลือกใช้คำเชื่อม มี 5 ประเภท ดังนี้

2.1 การเลือกคำเชื่อมเพื่อเสริมหรือแสดงความสอดคล้อง เช่น และ, นอกจากนี้, เช่นเดียวกันกับ, ยิ่งไปกว่านั้น, ทั้ง ... และ, ไม่เพียงแต่ ... แต่ยังเป็นต้น

2.2 การเลือกคำเชื่อมเพื่อแสดงความขัดแย้ง เช่น แต่, อย่างไรก็ตาม, ถึงแม้ว่า, แม้ว่า, แต่กระนั้น แต่กระนั้นก็ตาม, ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม เป็นต้น

2.3 การเลือกคำเชื่อมเพื่อให้เหตุให้ผล เช่น เพราะว่า, เนื่องจาก, เพื่อที่จะ, แต่ถือได้ว่า เป็นต้น

2.4 การเลือกตัวเชื่อมที่ต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ไม่ทั้งคู่ เป็นต้น

2.5 การเลือกคำเชื่อมเพื่อสรุป เช่น ดังนั้น, ด้วยเหตุนี้, ฉะนั้น เป็นต้น

นอกจากนั้น อาจใช้คำที่เป็นการขยายความ ยกตัวอย่างหรือบอกรายการ ดังตัวอย่าง “เช่น” ใช้กับการยกตัวอย่าง คำหรือข้อความสั้น ๆ “อาทิ” ใช้กับการยกตัวอย่าง ข้อความเป็นประโยค หรือข้อความที่ยาว และผู้เขียนตำราสามารถเลือกใช้คำเชื่อมต่าง ๆ ในการเขียน เพื่อให้เห็นว่าเนื้อหาที่น่าเสนอมีความเชื่อมโยง สอดคล้อง หรือแตกต่างกัน ผู้อ่านอ่านแล้วรู้สึกสับสนไหลไปได้ดี ไม่เป็นท่อน ๆ ทั้งนี้ ต้องเลือกใช้คำเชื่อมที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่น่าเสนอ

3. เลือกรูปแบบการเขียนที่เหมาะสม งานเขียนตำราหรือหนังสือเป็นรูปแบบการเขียนทางวิชาการ (academic writing) การใช้ภาษามีหลักเกณฑ์ ภาษาเป็นทางการ มีความสละสลวยตั้งแต่แรกเขียน จนจบเล่มด้วยการเขียนหรือเรียบเรียงด้วยตนเอง มิใช่การตัดปะของผู้อื่นมา อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในการเขียนงานวิชาการมาก่อน หรือมีประสบการณ์เขียนน้อย การเขียนอาจเป็นเรื่องยาก ผู้เขียนควรเริ่มด้วยการฝึกฝนโดยนำข้อความที่ได้อ่านมาเขียนตามความคิดความเข้าใจ ตามข้อมูลที่มีอยู่ โดยมีต้องคำนึงถึงรูปแบบการเขียนหรือภาษาที่เขียน อาจช่วยให้ความคิดและการถ่ายทอดผ่านการเขียนสับสนไหลได้ดีกว่าการที่เริ่มต้นด้วยการคำนึงถึงรูปแบบการเขียนทางวิชาการ ซึ่งวิธีการเขียนแบบนี้จะทำให้ได้ภาษาเขียนที่เป็นสำนวนของผู้เขียนเอง หลังจากนั้นค่อยมาตกแต่งให้เป็นภาษาทางวิชาการ

เทคนิค วิธีการ และศิลปะการเขียนดังที่กล่าวมา พบว่า สร้างความสำเร็จในการเขียนให้ผู้เขียนมือใหม่ ดังตัวอย่างในการสื่อสารภาษาอังกฤษ (English conversation) พบว่าเด็กไทยเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่เล็ก แต่ไม่สามารถสื่อสารได้ เพราะเราคำนึงถึง grammar, tense, structure ของประโยคเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้การพูดล่าช้า หรือไม่กล้าพูด ในทำนองเดียวกัน การเขียนงานวิทยานิพนธ์ เมื่อคิดได้ให้เขียนไว้เลย หรือเมื่ออ่านทำความเข้าใจในวรรณกรรมที่ค้นคว้ามาแล้ว ให้ฝึกฝนเขียนตามความเข้าใจของตนไว้ การเขียนตำราด้วยวิธีนี้ จะช่วยให้ได้สโลในการเขียนที่เป็นเฉพาะของบุคคล โดยหลีกเลี่ยงการคัดลอกหรือลอกเลียนแบบงานผู้อื่นที่ไม่มีการอ้างอิงหรืออ้างอิงไม่ถูกต้อง ถือเป็นปัญหาทางจริยธรรมที่แสดงถึงการไม่เคารพบุคคลหรือผลงานของผู้อื่น (plagiarism)

4. การป้องกันปัญหาทางจริยธรรมในการเขียน มีดังนี้

4.1 เขียนเนื้อหาตำราหรือหนังสือด้วยตนเอง ไม่คัดลอกผู้อื่นโดยไม่อ้างอิงตามหลักเกณฑ์

4.2 อ้างอิงข้อมูลจากต้นแหล่งหรืออ้างอิงจากแหล่งปฐมภูมิ (primary source) และต้องอ้างอิงให้ถูกต้อง อาทิหากอ่านเอกสารงานวิจัยของ บุญทิพย์ สิริรังศรี พ.ศ. 2557 และบุญทิพย์ ได้อ้างอิงข้อมูลที่เขียนโดย Smith, J 2010 และหากได้อ่านงานของ บุญทิพย์ โดยไม่ได้อ่านต้นฉบับของ Smith, J โดยตรง การอ้างอิงของผู้เขียน คือ “Smith, J 2010 อ้างใน บุญทิพย์ สิริรังศรี 2557” เป็นต้น แต่หลายครั้งที่พบจะอ้างอิง Smith, J 2010 โดยตัดบุญทิพย์ สิริรังศรี ออกไป ก็ถือว่าผิดจริยธรรมเช่นกัน

4.3 การคัดลอกข้อมูลผู้อื่นจะต้องคัดลอกมาไม่เกิน 4 บรรทัด ของการอ้างอิงแต่ละครั้ง โดยทั้ง 4 บรรทัดนั้น จะต้องเปลี่ยนลักษณะของตัวอักษรที่ใช้ หรือใส่ข้อความภายในเครื่องหมาย “.....” หรือ ใช้ตัวอักษรคงเดิมและตีกรอบข้อความที่นำมา เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่านำข้อความของผู้อื่นมา และต้องอ้างอิงได้ข้อความหรือต่อท้ายข้อความดังกล่าวโดยระบุนามปี และระบุหน้าที่คัดลอกมาให้ชัดเจน และหากมีข้อความก่อนหน้าข้อความที่คัดลอกมาหรือมีข้อความต่อท้าย ให้ใส่จุด (.) จำนวน 3 จุด หน้าหรือท้ายข้อความที่คัดลอกมาดังกล่าว

4.4 ข้อมูลที่เป็น สถิติ หรือตัวเลข ต้องอ้างอิง นามปี และระบุหน้าที่ของแหล่งข้อมูลที่น่ามาอย่างชัดเจน

4.5 การนำข้อมูลที่เป็นผลงานวิจัย หรือข้อเขียนของผู้อื่นมา ถึงแม้จะดัดแปลงเขียนเป็นภาษาตนเอง ก็ควรอ้างอิงแหล่งที่มาด้วย แต่อาจไม่ต้องระบุหน้า

4.6 ภาพประกอบตำราหรือหนังสือ ควรถ่ายทำเองหรือเป็นภาพวาดใหม่ หากนำของผู้อื่นมาโดยตรงหรือดัดแปลงมาใช้ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของผลงาน ยกเว้นเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะที่เจ้าของอนุญาตไว้สามารถนำมาใช้แต่ต้องอ้างอิงจากต้นฉบับให้ถูกต้อง

4.7 การอ้างอิงเว็บไซต์ให้ระบุ URL เพื่อให้ผู้อ่านติดตามข้อมูลโดยการระบุเว็บไซต์ และระบุวันเดือนปีที่เข้าถึง โดยสรุปการเขียนตำราหรือหนังสือที่นำข้อมูลผู้อื่นมาต้องมีความซื่อสัตย์ คือ นำผลงานของผู้ใดมา ต้องอ้างอิงให้ถูกต้อง แต่หากเจ้าของสงวนสิทธิ์ต้องได้รับอนุญาตก่อนนำไปใช้ ในการขออนุญาตจากเจ้าของผลงาน อาจกระทำเป็นบันทึกหรืออีเมลไปถึงเจ้าของผลงานและเก็บหลักฐานการอนุญาตไว้ และหากนำผลงานผู้อื่นมาโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่อ้างอิง ถือว่าเป็นการขโมยผลงานผู้อื่น ซึ่งนอกจากจะผิดจริยธรรม อาจมีการฟ้องร้องทางกฎหมายซึ่งพบได้บ่อยขึ้น และปัจจุบันได้มีโปรแกรมในการตรวจจับการคัดลอกงานซึ่งทำให้สามารถตรวจสอบพบการคัดลอกงานได้ง่ายขึ้น

บทสรุป

โดยสรุป ที่กล่าวมาทั้งหมดจะพบได้ว่าการเขียนตำราหรือหนังสือทางวิชาการ มีความคล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันตรงการนำเสนอเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายผู้อ่าน หากเป็นตำราใช้เพื่อการเรียนการสอนที่เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา ซึ่งจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ โดยศาสตร์ควรเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และควรเป็นทั้งความรู้ประสบการณ์ฝังลึกในตัวผู้เขียน ร่วมกับความรู้ที่ศึกษาค้นคว้าทั้งในและต่างประเทศ ส่วนการเขียนหนังสือจะเพิ่มเติมในประสบการณ์ของผู้เขียนในเรื่องนั้น ๆ เป็นหลัก สำหรับการเขียนต่างใช้วิธีการเขียนแบบอาร์กิวเมนต์ (argument) ซึ่งเป็นวิธีการเขียนที่เหมาะสม เพราะมีการนำเสนอแบบตรรกวิทยา ความมีเหตุผล มีกรยกสถานการณ์หรือกรณีศึกษาให้เห็นชัด มีการนำผลงานวิจัยมาสนับสนุน สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้บทความหรือตำรา มีความสมบูรณ์ ทำให้ผู้อ่านได้รับบทเรียนเกิดการเรียนรู้ และนำผลไปใช้หรือต่อยอด และที่สำคัญผู้เขียนสามารถใช้ขอผลงานทางวิชาการได้ ดังนั้น ผู้เขียนที่ดีควรมีการทำวิจัยในเรื่องที่ตนสนใจจะเขียนตำรา รวมทั้งมีประสบการณ์ตรงในเรื่องที่เขียน ซึ่งจะช่วยให้ตำรา มีคุณค่าและมีชีวิตชีวา นำมาซึ่งความภาคภูมิใจให้แก่ผู้เขียนต่อไป

References

1. Siritarungsri B. Principle and technique for academic writing. Journal of Health Science Research. 2011;5(2):1-7. (in Thai).
2. Creme P, Lea M R. Writing at university: a guide for students. Maidenhead, New York: Open University Press; 2008.
3. Changkhwanyuen P. Techniques for writing and producing textbooks. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University. Pharmacology; 1999. (in Thai).
4. Pancharoen N. Inviting instructors to write textbooks. Bangkok: Katecarat;2008. (in Thai).
5. Siritarungsri B. Writing textbooks successfully is not hard: It's required efficient management. The Journal of Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Ratchasima. 2016;22(2):124-34.(in Thai).
6. Sacchanand C, Siritarungsri B. Writing a thesis. Thesis III and Thesis IV. Nonthaburi: Sukhotahi Thammathirat open University; 2014.(in Thai).